

AZ IDEGEN A FILOZÓFIA SZOLGÁLÓLÁNYA AVAGY AZ IDEGEN-SÉG TÁRSADALOM- ÉS TÖRTÉNETFILOZÓFIAI MEGKÖZELÍTÉSE

KISS LÓRÁNT¹

AZ IDEGEN ÉRKEZÉSE

A xenofóbia, az „idegenektől való félelem” egyre inkább tárgya a kortárs európai közbeszédnek. Ahogy a kultúra zsidó-keresztény eredete, úgy ez a téma is gyakorta mélyebb megfontolás nélkül merül fel, és e körülmény számos félreértésre adhat okot. Ahhoz tehát, hogy jobban megértsük, és kezelhessük a jelenkori társadalmi és geopolitikai problémákat, vizsgálat tárgyává kell tennünk az idegenséget mint kulturális szerepet, tehát egy közösség által kirótt identitást. Az idegen legfontosabb ismérve ugyanis, hogy mindig egy viszonyban jön létre, így csak valamihez képesti idegenségről beszélhetünk. Ez alól kivételnek látszik az az önmagában való idegenség, melyet a szubjektum mutat a világban. Ő nem az objektum által kijelölten, hanem saját magát akként tételezve válik idegenné saját maga számára.

E kivételtől eltekintve azonban azt mondhatjuk: az idegen bár kívülről érkezik, csak akkor lesz sajátos idegen-séggel felruházva, mikor belül kerül egy közösség határain. Amíg azon kívül van, az Az-világ része, közömbös, elhatárolódó, csak akkor válik fontossá, észrevehetővé idegensége, hogy a közönségen belülről fejt ki későbbiekben tárgyalt hatását. Ilyen szempontból rokonítható Gilles Deleuze kisebbség-fogalmával², és valóban: az idegen mindig

¹ Kiss Lóránt itt közölt szövege a Magyar Filozófiai Társaság által 2017-ben középiskolás diákok számára kiírt, *'Az idegen'* című esszépályázatának győztes dolgozata.

² „... a kisebbségi létesülés mindenekelőtt annyit tesz, mint nem osztozni a többségi erőfölényben, mint teremtő módon viszonyulni az eleve adotthoz képest. Ha filozófiatörténeti párhuzam után kutatunk, akkor az adornói nem-identitásban lelhetünk a legközelebbi rokonra (és ne feledjük a negatív dialektika dicséretét a *Mi a filozófia?* fejtegetéseiben): mindarra érvényes, ami valamilyen módon más, mint a bármire ráhúzható egyetemesség elvontsága, és más, mint a rögzített osztályozások könnyedén nyitható fiókjai – új típusú, az általánosnak alávetetetlen partikularitás, a fennálló renddel szemben alternatívaként szolgáló heterogenitás. Nem az identitás újabb odüsszeiája ez, hanem az egyre sokasodó különbségek zónájában való részvétel. Haza-térés nélküli nyugtalan mozgás anélkül, hogy bárhol lehorogonyoznánk, hiszen Ithaka nem létezik...” Losonczi (2012)

kisebbségben van a közösséghez képest, mivel definitív jegye az, hogy nem akarja saját narratíváját rákényszeríteni a közösségre, annak kizárólagosságát tagadja csak pusztán léteével, tehát nem struktúra-hordozóként van jelen, nem a másik-narratívához-tartozása a fontos, hanem az adott közösség narratívájához való nem-tartozás. Így az idegen érkezése nem hódítás. Mikor a kő nyugodt tóra hull, a tó sem semmisül meg, ám a kő hullámokat gerjeszt, és mozgásba hozza az addig statikus rendszert. Így az idegen is mozgásba hoz, minden evidenciát felold, és megszünteti a közösséget összetartó narratívát, ezáltal kilöki az egyént a talaj nélküli térbe, mely állapot nem kínzás, inkább: lehetőség. Lehetőség az értékek átértékelésére.

NARRATÍVA ÉS DISKURZUS

Kant tér- és időszemlélete kizárta a racionális okoskodás tartományából a metafizikai következtetéseket. A 20. században a posztmodern eggyel tovább lépett: kizárta a racionális okoskodást mint a bármennyire is objektívnek mondható ismeretek forrását. Ha Kant a metafizika luftballonjának elengedője, akkor a posztmodern a logika és ismeretelmélet lyukacsos trapézának felszámolója. Minden emberi megismerést, így magát az emberi léteezést is egy olyan hideg szakadék fölé lökte, amin lehetetlen teljes talapzatot teremteni: pusztán lebegő jégtábladarabokat úsztathatunk egymás mellett, és egyetlen reményünk az lehet, hogy e darabok illeszkednek egymáshoz.

Az egymással konzisztens történetek halmaza, melyet egy közösség igaznak tételez: ez a narratíva. A narratívák merevek, történeteik rögzültek, és mindig egy diskurzusból alakulnak ki. A diskurzus legfőbb tulajdonsága a belső konzisztencia, tetszés szerint tovább bővíthető olyan elemekkel, melyek nem mondanak ellent a meglevőknek. Egy diskurzus sosem az egyén, mint inkább a közösség világképét határozza meg, a határokat megszabja ugyan, ám szintaktikailag nem, és ebből következően szemantikailag sem zárt. A közösség tagjai számára lehetséges az egyéni interpretáció, a történetek azokkal konzisztens árnyalása, továbbfűzése, stb., addig, amíg e diskurzus narratívává nem szilárdul.

A narratíva már leginkább az egyént szorítja határok közé. Ez mindig kizárólagos, lehetetlen egyéni értelmezést adni neki, mivel már eleve egyetlen legitim interpretációként jelenik meg a többihez képest: míg egy diskurzus csak egy tág elméleti keret, amibe az egyén saját interpretációján keresztül ágyazhatja be magát (krisztusi kereszténység, az európai kultúra a felvilágosodás előtt), addig a narratíva maga az interpretáció, melybe az egyén vagy beletartozik, vagy nem, legjobb esetben is irányzatokra bomlik, melyek

azonban nem árnyalhatók tovább (kereszténység a dogmatika és az egyház kialakulása után, a kialakult liberális és konzervatív *ideológia*).³

A diskurzus tehát abban különbözik a narratívától, hogy míg előbbi egymással összefüggő, egymással konzisztens, tetszőlegesen bővíthető, alakítható, pusztán kereteiben kijelölt rendszer (görög mitológia, a kultúrkörök kulturális szakasza, azon belül is például: a reneszánsz), addig utóbbi kijelentései közös evidenciákból indulnak, és egymással csak lazábban összefüggő, tételes állításokra futnak ki (a kultúrkörök civilizatorikus időszaka, a kapitalizmus rendszere, a liberalizmus mint politikai ideológia).⁴ E folyamatot figyelte meg Oswald Spengler *A nyugat alkonya* című művében.⁵ Hasonlóan az ezen esszében használt diskurzus fogalmához, feltételez egy lazább, egyéni interpretációt és reflexiót lehetővé tevő, sőt arra buzdító kultúrát és civilizációt, egy szigorúbb, tovább már nem, vagy csak annak felszámolásával alakítható rendszert. Előbbi átalakulása utóbbivá természetes jellemzője a közösségek világmagyarázó igyekezetének, a vége a narratíva - mivel nem megújítható, és emiatt egy idő után nem referál az aktuális valóságra – felszámolódása, és az általa összetartott közösség atomizálódása. Ezt figyelhetjük meg napjainkban, a kommunizmus felszámolódása után, a bal- és jobboldali ideológiák hasznosság-alapú határátlépései kapcsán⁶, mikor már nincs teoretikus elkülönülés, csak az aktuális ügyekben való, a gazdasági és hatalmi haszonmaximalizálást szem előtt tartó állásfoglalás.

³ Foucault székfoglalójában (*A diskurzus rendje*) maga is szétválaszt diskurzus-alkotást, mint természetes emberi vágyat, és mint hatalmi eszközt, amit ráerőszakolnak az emberre: „Ma este a következő hipotézist bocsátom előre, hogy kijelöljem munkám helyét – vagy talán csak nagyon is átmeneti jellegű színpadát: feltételezem, hogy minden társadalomban ellenőrzik, kiválogatják, megnevezik a diskurzus termelését, majd a termékeket újra elosztják, mégpedig bizonyos számú eljárás szerint, amelyeknek az a szerepük, hogy csökkentsek a diskurzus veszélyeit, uralmukba kerítsék véletlen-szerű megjelenését, kiküszöböljék súlyos, fenyegető anyagságát.” Foucault (1991) A mi értelmezésünkben előbbi, természetes folyamat eredményeképpen létrejövő rendszer a narratíva, a közösség számára kohéziós erőként szolgál, és az egyének megismerési stratégiát kínál, utóbbi, kreált struktúra pedig az egyén szabadságát beszűkítő, őt megismerési sémákba szorító kényszerítő erő. Előbbi teret enged az egyéni interpretációnak, utóbbi elveti azt.

⁴ Ahogy Garaczi Imre megfogalmazza *Diskurzus és retorika Homérosztól Foucault-ig* című írásában: „A korábbi esztétikai minőség szabadságképe immáron maga is retorikai alakzattá válik a modern diskurzusokban. Ennek egyik alapja a klasszikus kanti formula, amelyben az emberek kölcsönösen célnak ismernék el egymást, nem pedig önös célok érdekében alkalmazott eszközöknek. Természetesen a modernitás hatalmi és társadalmi diskurzusai nem veszik figyelembe az öreg königsbergi által ajánlott formulát.” (Garaczi 2003)

⁵ Spengler (1928)

⁶ Salamon (2011)

NARRATÍVÁK ÉS AZ IDEGEN

A NARRATÍVÁK ÉS AZ IDEGEN VISZONYA

Egy közösség, azaz egymással diskurzusban álló emberek csoportja, hogy világról való tudását rendszerbe foglalja, narratívákat alkot tehát. Ilyen értelemben, racionális tudása az egymással konzisztens történetek összességét jelenti. A történetek konzisztenciája alkotja azt a narratívát, melyet egy közösség racionálisnak, és saját magára és környezetére nézve igaznak tekint. Ebben az összefüggésben tehát az igazság az egymással konzisztens narratívák összessége, a hazugság, pedig nem más, mint ezen narratívában bekövetkezett törés, inkoherencia. Ezen narratívatoréshez aztán ismeretelméleti kategóriát társítva a hazugságot kapjuk, míg etikai nézőpontból szemlélve ez a rossz, a bűn, esztétikai szemszögből a csúf, stb. E törés tehát minden logocentrikus oppozícióban a távollevő, a közösség értékeivel (narratívájával) összeférhetetlen, a közösség perifériája.

Az idegen érkezése is ilyen törés. A narratíván kívüli elem összetöri a közösség struktúráját: a szorongás állapotát idézi elő, és újragondolásra készíti a közösséget. Az idegen tehát mindig egyfajta inkonzisztencia, így ismeretelméleti aspektusból a közösségi narratíva hamisnak ítéli, morálisan rossznak, esztétikailag csúfnak, stb. A struktúra⁷ újragondolása akkor következik be, ha az idegen eléggé bejut, és a közösségen belülről képes kifejteni hatását, ráébreszti a közösségen belüli egyéneket a narratívák viszonylagosságára, és arra, hogy az általuk abszolútnak tartott létrend nem más, mint egy a sok közül, és nem érvényesebb, mint a többi. Így idézi elő a szorongás érzését az elmozduló evidenciák között felszabaduló egyénben. Fontos leszögezni azonban, hogy a közösségi világmagyarázat diszkurzív szintje, az értékek meghatározásának kora még nem feltételez közösségtől való „idegenséget”. Ott még bárki szabad alakítója lehet a diskurzusnak, csak annak megszilárdulása, a merev narratíva feltételez kívül-levőséget, idegenséget.

Ezen narratívák szükségszerű eszköze a barthes-i értelemben vett „nappé”⁸, mely arra szolgál, hogy elfedje a dolgok valóságát, a „hús brutali-

⁷ A struktúra fogalma itt és a későbbiekben is általános értelemben kerül elő, alkalmazva narratívára és diskurzusra egyaránt. Jelentése: olyan kiépült rendszer, (akár narratíva, akár diskurzus), mely magát igaznak, kizárólagosnak tételezi (narratíva esetén e kizárólagosság nem az egyéni, csak a közösségi, míg diskurzus esetén az egyéni szintre vonatkozik). Emiatt nem számol a párhuzamos struktúrákkal, így ha azok az idegen képében feltárnak előtte, a fő legitimációs bázisa megszűnik.

⁸ A Mitológiákban Barthes a Citroen DS című szövegben írja le a legérzékletesebben a fogalmat, mikor az akkor forradalmian új és futurisztikus Citroen DS autó jelentőségéről ír. Ahogy a karosszéria simasága, egyneműsége elfedi az illesztéseket, a csavarokat, minden emberi munkát, és egyfajta mázként, „teritékként” befedi a

tását”, és egyfajta mitologikus tartományba emelje a tárgyat. Elfedi a teljesítmények mögötti munkát, misztifikálja a produktumokat, ezáltal igazolja, és biztosítja az egyes narratívák létezését. Az idegen azzal, hogy megjelenik, és megtöri a konzisztenciát, az irracionalitás szingularitását idézi elő a struktúrában, és egyszerre a narratívák viszonylagosságának felfedésével lerántja a „nappé” hazug mázát a tárgyakról.

A HATALOM ÉS AZ IDEGEN

Egy közösség narratívája szükségszerűen tartalmazza az adott közösség irányításához szükséges történeteket, így rendelkezik az adott csoport hatalmi struktúrájának mintázatával is. A narratíva által meghatározott módon hatalomra került hierarchikus elit tehát abban érdekelt, hogy fenntartsa a struktúrát, ami hatalomra juttatta, tehát a „nappé” eszközét felhasználva igyekszik a narratíva legitimációs bázisát fenntartani.

Az idegen e folyamatot fenyegeti, esemény-jellegénél fogva veszélyes a struktúrára és a kiépült hierarchiára, amely emiatt igyekszik az idegen elnyomására, megfékezésére. Hogy ezt elérje, a legjobb eszköz, ha megbélyegzi, és nem enged időt a struktúra felszámolására, és újraépülésére. A hatalom birtokosai így az idegen feltűnésével a narratíva megerősítésében érdekeltek. Ehhez a legjobb eszköz, ha diskurzust építenek ki, vagyis a közösség számára adott keretből az egyénre vonatkozó szabályokat alkotnak: nem engednek teret a narratíva egyéni interpretációjának, így teremtve olyan rendszert, melyben az idegen olyannyira rendszeren kívüli lesz, hogy az Az-világ részeként nem fejtheti ki hatását, lévén, hogy „téved”, nem fogadja el az egyetlen érvényes interpretációt. A modern neoliberális értelmiség menekültválságra adott válasza is ezt példázza⁹: ahogy Marcuse 1965-ös *Repressive*

tárgyat, és azt az érzetet kelti, mintha az égből „ereszkedett volna alá”, a mennyekből bocsátkozott volna a földre teljes valójában, egyfajta metafizikai tárgyként (objet métaphysique). Ez a nappé egyfajta „magánmitológiaiaként” borítja be, és emeli a szakralitásba tárgyát, „kisimitja” az emberi munka ráncait, isteni teremtettséget sejtet. (Barthes 1991)

⁹ Le kell szögeznünk azonban, hogy a „menekültek” nem értelmezhetőek a klasszikus idegen-közösség viszonylatban, ugyanis szilárd, kialakult narratívát (iszlám) képviselnek, mely azonban semleges az európai diskurzusok tartalmára nézve. Az iszlám tanításai nem készítetik az európai kultúrát változásra. A struktúra újragondolását inkább az teszi indokolttá, hogy ahogy Karl Popper leírja, a nyitott társadalomban problémát jelent szembeszegetni a társadalom értékeivel szemben intoleránsakkal, illetve, hogy korábbi szemléletét fel kell adnia, ha kezelni akarja az őt érintő problémákat (globális felmelegedés, belső politikai válság, a társadalom atomizálása, stb.). Így a migrációs kérdés pusztán egy a sok közül, önmagában csak annyiban készítet az európai közösség narratívájának újragondolására, amennyiben annak intézményrendszere alkalmatlan ennyi beérkező ember befogadására, tehát kény-

Tolerance című írásában az aktív szerepvállalást, az elfogadást passzivitássá, könnyűvé degradáló, jóléti állam által intézményesített tolerancia kapcsán megállapítja: a modern állam saját hatalmát kívánja legitimálni egy állam által közvetített és meghatározott tolerancia-fogalmon keresztül.¹⁰

AZ IDEGEN HATÁSA

Ahogy már a fentiekben írtuk, az idegen hatását tekintve az úgynevezett filozófia hatásával egyenértékű: megtöri a totalitást, megcáfolva pusztán különbözőségével annak belső, saját felsőbbrendűségére alapozó működéslogikáját. Azonban maga az idegen nem épít új totalitást. Badiou¹¹ is hangsúlyozza, hogy az esemény nem történhet valamilyen rendszer szerint: az mindig egy döntés, egy pillanat eredménye, éppen ezért megjósolhatatlan. Így az idegen feltűnése nem a neki való behódoláshoz, hanem a közösség addigi narratívájának közösség általi újragondolásához vezet. A narratíva hatalomgyakorló persze deformálja a folyamatot, de az idegen *par definitionem* nem hódító. Új struktúrát csak a közösség képes alkotni.

Amikor tehát az európai gyarmatosítók feltűntek az Újvilágban, ők nem mint idegen-hatásúak léptek fel, hiszen ők saját narratívájukat kényszerítették rá az őslakókra, és ehhez a „nappé” eszközét (önmaguk istenként való feltüntetését, technológiai fejlettségük túlvilági eredetüként való bemutatását) használták.

Meg kell tehát különböztetnünk az idegen feltűnését a narratívák találkozásától. Mindkét esetben bekövetkezik a narratíva-törés, és a régi struktúra elpusztul, vagy legalábbis átalakul. Első esetben azonban nem íródik felül egy másik által, hanem a közösség maga alakít ki egy újat, míg utóbbi alkalmával a régi narratíva felszámolódását és az új kialakulását részben vagy egészben befolyásolja egy másik. Ennek több fajtája is lehet:

- A) Inkorporáció: Egy narratíva másikkal való érintkezése során az egyik magába olvasztja a másikat, és saját történetei közé illeszti

telen kirekesztőnek lenni, pusztán azért, mert lehetőségei nem végtelenek. Így a menekültkérdés inkább két diskurzus találkozásának speciális esete, melyben az egyik igyekszik hatalmi struktúrájába integrálni a másikat (Wilkommenskultur), ám a másik szétfeszíti a kereteket, így kemény fellépést igényelne, ami ez előbbi hatalomgyakorlásának lelepleződésével járna.

¹⁰ „... tolerance strengthens the tyranny of the majority against which authentic liberals protested. The political locus of tolerance has changed: while it is more or less quietly and constitutionally withdrawn from the opposition, it is made compulsory behavior with respect to established policies. Tolerance is turned from an active into a passive state, from practice to non-practice: laissez-faire the constituted authorities.” Marcuse (1970)

¹¹ Badiou (2005)

annak mintázatait. A narratíva ekkor konzisztensen inkorporálja a másik elemeit, így saját inkonzisztenssé váló struktúráját próbálja újra teljessé tenni. Ez történt akkor, mikor a poliszrendszer válsága következtében kiüresedő görög kultúra találkozott a perzsa világgal, és átvette annak értékeit, egyes elemeit. Megkezdődött ugyanis az a folyamat, melynek során, spengleri terminológiával élve, „civilizálódni” kezdett, diskurzusból narratívává alakult, története lassanként elvesztik referátum-szerepüket a valóságra vonatkozóan, és a közösség számára adott valóságot széleskörűen lefedő, bárki számára nyitott diskurzusból megszilárdult, végérvényesen meghatározott, alakíthatatlan, vagy csak radikális paradigmaváltással alakítható narratívává merevül. Ez pedig egyenes út a felszámolódáshoz, hacsak nem próbálják meg a felmerült inkonzisztenciát kiküszöbölni más narratívák történeteivel.

- B) Augmentáció: Egy kultúrkör katonai-kulturális expanziója söpri el egy másik kultúra struktúráját. Ez történt a nagy földrajzi felfedezések során, és ez történik a globalizáció keretein belül: a gyarmatosítók katonai-kulturális hatalmuk igazolására nem csak technológiai fölényüket, de a leigázott népek történeteit is felhasználták, így például a spanyol hódítók a Keletről visszatérő, bosszúálló Tollaskígyó kultuszát az azték törzsek leigázása kapcsán. Vagy például: a modernításban a globalizáció narratívája sokkal szabadabb, metafizikai kötelezettségek nélküli, önmegvalósítást és az egyén szabadságát kiépítő alternatívát biztosít a sokkal szigorúbb, kötöttebb narratívákkal szemben.¹²
- C) Kontinuitás: Egy narratívává alakult diskurzus elveszti magyarázóerejét a valóságra nézve, felszámolódik, értékrelativizmus, kiábrándultság követi, ám azután megkezdődik kialakulását egy új struktúra, mely valamilyen módon viszonyul a régihez. Ez általában ellenséges

¹² A különbség csupán annyi, hogy a globalizáció egy narratíva (ezért láthatja Fukuyama a liberális demokráciában a „történelem végét”), melyben a neokon elit birtokolja az „igaz tudást”, és kirekeszt minden más narratívát, a nagy földrajzi felfedezések korában pedig az európai kultúra még csak diszkurzív jelleget mutatott. Ahogy a fentiekben írtuk, itt is volt hatalomgyakorlás, ám itt azt nem ruházta fel a narratíva teoretikus küldetéssel. A még élő keresztény narratíva a „térítés”, mint cél tételezésével megpróbált eszmei legitimitást biztosítani a gyarmatosításnak, míg a születő reneszánsz-humanista narratíva (mely a kontinuitás folyamata során sokat vett át a kereszténységből) vagy „távollévőnek”, tehát az Az-világ részének tekintette a leigázott népeket, vagy a születő pénzgazdaság keretein belül értelmezte azok leigázását (hasznos-haszontalan), vagy részvétet tanúsított irántuk az emberi élet fontosságára hivatkozva (ez utóbbi ritkább).

viszony, a régi elemeit sajátos értelmezésben veszi át, pozitív vagy negatív értéket társít hozzá. Így az összeomló antik kultúrát követő kereszténység átértelmezi a görög-római mitológia motívumait: a Vénuszt, vagy görög nevén Aphroditét jelképező ötágú csillag az ördög jelképe lesz, Poszeidón háromágú szigonya az ördög vasvillája.

A fentiekben megvizsgáltuk a narratívák egymáshoz való viszonyának lehetőségeit, ám fontos megjegyezni: az idegen sosem struktúraként van jelen, hanem mint inkoherencia, szingularitás, esemény, egyén, kinek jelenléte pusztá tagadás, és a narratíva, amelyhez tartozik, csak annyiban fontos, amennyiben megtöri annak a közegnek a narratíváját, amelyben jelen van.

AZ IDEGEN ÉS A SZUBJEKTUM

A világban a szubjektum önmagát az objektummal szemben figyelheti meg, és e szembenállás teszi őt idegenné saját maga számára. A „rajta kívül álló dolgok” struktúrájába nem illik bele, megfigyelőként, lélekként önmagát immateriális létezőként tételezi, és az őt körülvevő materiális világ kirekeszti ezen minőségében.

Így a szubjektum folyamatos esemény, melynek konstituálója önmaga, és azok, akikkel interakcióba lép. Ez készíteti arra, hogy saját maga folyamatos alakítója legyen, és magára végtelen lehetőségként tekintsen. Mondhatni ez, az ember egyedüllétére, periférikus létére, tehát idegenségére alapozó szemlélet képzi az antropocentrikus individualizmus alapját a modernitásban (mely attitűd a reneszánszban indul el, míg a kálvinizmus és a részben annak értékei nyomán kibontakozó kapitalizmus rendszere a „tömeg” szellemének megidézésével el nem arctalanítja az embert, – ez utóbbi hatás ellen majd az egzisztencializmus lázad fel).

Az egzisztencia fogalma tehát voltaképp az eseményfogalom alkalmazása az emberi létre. Ez az esemény-jelleg az individuum lényege: alkalmatlan bármilyen struktúra részévé válni, ontológiailag minden rendszerrel szemben a „kirekesztettség” megnyilvánulása. Egyéniségében minden egyetemes-ség tagadója, így az Arc – ahogy Lévinas is megjegyzi¹³ – a végtelenség pecsétjét nyomja a szubjektum tudatába, de e végtelenség nem mint egy struktúra végtelen lehetősége tárul elé, hanem mint a rendszeren kívüli, a rendszer által le nem fedett, meg nem magyarázott világ végtelen bonyolultsága.

¹³ Lévinas (1979)

AZ ARC ÉS AZ IDEGEN

Emmanuel Lévinas fogalomrendszerében az Idegen nem más, mint az a bizonyos Másik: megtöri az Én kirekesztettségét, a lét egyéni fölfogását, az addig érvényes narratívát. Sartre pokol-képével szemben Lévinas alteritás-fogalma a Másikat mint lehetőséget tételezte, ám az Én számára idegen Másik pokol-minősége éppen ezen lehetőség-jellegnél fogva adott. Annak tudata, hogy az Az-világ velem egyenértékű Másikakból áll, akik épp olyan esemény-jelleggel rendelkeznek, mint Én, és éppúgy végtelenek, mint Én, olyan ijesztő, hogy minden emberi kapcsolatban indokolttá teszi a Másik szemében ülő szakadékok beborítását, az Én projekcióját az Idegen Másikra, ezzel az Én megnyugtató kiterjesztését minden eseményszerű Másikra. Így minden szubjektum saját magát alakítja mint eseményt, ám ezen keresztül a Másikhoz is e folyamaton keresztül viszonyul. A Másik végtelenségének betemetése tehát fő célja.

Láthatjuk, hogy az ön maga számára eseményként megjelenő szubjektum az Én–Másik viszonylatban már mint struktúra-alkotó jelenik meg, és saját narratíváját igyekszik kiterjeszteni azáltal, hogy megerősíti azt, és kizárólagosságának inkohherenciáját letagadja. A Másikkal való szembesülése során megerősíti önmitologizáló „nappé”-jét, plurális diskurzusból totalizáló narratívát alakít, és ezen belül interpretálja a Másikat, ezzel alkot struktúrát annak értelmezéséhez. Tehát egy igazi Én–Másik viszonyban a szubjektum torzulást szenved, mert saját idegen-sége miatt önközpontú gondolkodás kialakítására kényszerül.

AZ IDEGEN TÁVOZÁSA

Az idegen tehát nem ellenség. Kisebbségben van, és jelentősége abban áll, hogy kirí a közösségből, inkohherens annak történeteivel. A kizárólagossággal, a narratíva egyéni interpretációját meggátló hatalomgyakorlással szemben lép fel pusztán megjelenésével; majd továbbáll. Nem kényszeríti rá saját történeteit a közösségre, amely tulajdonképpen meg is szűnik narratívája inkonzisztenssé válásakor, de csak azért, hogy létrejöhessen egy újabb struktúra. Az idegen tehát minden *das Man* ellensége: egyenlő azzal a szorongással, ami a heideggeri világban minden ismeretelméleti aggály, kritika, így minden filozófia alapja.

BIBLIOGRÁFIA

- Badiou, Alain, transl. Feldham, Oliver (2005): *Being and Event*. London, New York, Continuum
- Barthes, Roland, transl. Cape, Jonathan (1991): *The New Citroen*. In. R. Barthes: *Mythologies*. New York, The Noonday Press [online] Elérhető: <https://soundenvironments.files.wordpress.com/2011/11/roland-barthes-mythologies.pdf> (Hozzáférés dátuma: 2018 február 24)
- Foucault, Michel, transl. Török Gábor (1991): *A diskurzus rendje* [online] Elérhető: <http://www.holmi.org/1991/07/michel-foucault-a-diskurzus-rendje-torok-gabor-forditasa> (Hozzáférés dátuma: 2017. március 13.)
- Garaczi Imre (2003): *Diskurzus és retorika Homérosztól Foucault-ig* [online] Hozzáférhető: <http://www.c3.hu/~prophil/profi034/garaczi.html> (Hozzáférés dátuma: 2017. március 13.)
- Lévinas, Emmanuel (1979): *Totality and Infinity*. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers [online] Elérhető: https://monoskop.org/images/7/7e/Levinas_Emanuel_Totality_and_Infinity_2nd_ed_1979.pdf (Hozzáférés dátuma: 2018. február 24.)
- Losonecz Márk (2012): *Deleuze/Guattari és a kisebbségek forradalma*. [online] Elérhető: http://epa.oszk.hu/01000/01014/00097/pdf/EPA01014_hid_2012_11_087-096.pdf (Hozzáférés dátuma: 2018. március 13.)
- Marcuse, Herbert (1970): *Repressive Tolerance*. In. R. P. Wolff – B. Moore Jr. – H. Marcuse: *A Critique of Pure Tolerance*. Boston, Bacon Press, 82.
- Salamon János (2011): *A hanyatlás morfológiája – Oswald Spengler: A Nyugat alkonya*. [online] Elérhető: http://magyarnarancs.hu/zene2/konyv-a_hanyatlás_morfológiaja_-_oswald_spengler_a_nyugat_alkonya76604 (Hozzáférés dátuma: 2018. február 22.)
- Spengler, Oswald (1928): *The Decline of the West*. London, Allen and Unwin